

Syczewski, Tadeusz

Obrzęd błogosławieństwa zwierząt

Studia Teologiczne 14, 139-144

1996

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez **Muzeum Historii Polski** w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

KS. TADEUSZ SYCZEWSKI

OBRZĘD BŁOGOSŁAWIENSTWA ZWIERZĄT

Treść: Wstęp; I. Podstawy biblijne i liturgiczne błogosławieństwa zwierząt; II. Struktura błogosławieństwa zwierząt według *Obrzędów Błogosławieństwa* z 1984 roku; Zakończenie.

WSTĘP

Kult niektórych zwierząt (krokodyla, hipopotama, kota, szakala, wołu, ibisa) był szczególnie rozpowszechniony w starożytnym Egipcie. Kult pojedynczych zwierząt był nieraz uzależniony od poszczególnych regionów. Związane to było z pewnymi wierzeniami ludowymi¹.

W symbolice chrześcijańskiej zwierzęta mają swoje określone znaczenie np. baranek symbolizuje Zbawiciela; gołębica - symbol Ducha Świętego; lew, orzeł i wół - symbole ewangelistów². Późniejsza (średniowieczna) tradycja włączyła wołu i osła do pozaliturgicznej obrzędowości Bożego Narodzenia.

Zgodnie z planem Boga Stwórcy wiele zwierząt w pewien sposób uczestniczy w życiu ludzi: służą im pomocą w pracy, dostarczają pożywienia, a czasami przynoszą pewną pociechę. Stąd też w pewnych okolicznościach, np. w dniu jakiegoś Świętego, zachowany był zwyczaj upraszania dla zwierząt szczególnego Bożego Błogosławieństwa³.

¹ Por. *Enciclopedia Cattolica*, s. 1342.

² Tamże, s. 1346; Zob. A. Ferrua, *Il bestiario di Cristo, in La Civita Cattolica*. 2(1942), s. 21-30.

³ Por. *Księga Błogosławieństw*, Katowice 1994, T. 1, nr 721.

I. PODSTAWY BIBLIJNE I LITURGICZNE
BŁOGOSŁAWIENSTWA ZWIERZĄT

Każde błogosławieństwo liturgiczne jest w pewnym sensie anamnezą Boga, który błogosławi mężczyznę i kobietę, zwierzęta⁴, nasienie ziemi i jej owoce⁵. Pan Bóg od stworzenia świata przekazał Adamowi, a później także Noemu owoce ziemi i zwierzęta, jako ich utrzymanie, dając człowiekowi nad nimi władzę⁶.

Według Pisma świętego błogosławieństwo zwierząt miało na względzie jakby dobro samych zwierząt, czego wyrazem może być obdarzenie ich siłą rozrodczą. Zgodnie z praktyką duszpasterską, motywem błogosławieństwa zwierząt jest oddalenie choroby, nieszczęśliwych wypadków oraz uproszenie pomyślnego rozwoju zwierząt w gospodarstwie. Niemniej - zarówno w planach Bożych, jak i w intencjach Kościoła - celem błogosławieństwa zwierząt jest przede wszystkim chwała Boża i dobro człowieka.

Wszystko, co Pan Bóg stworzył i za łaską swej opatrności utrzymuje na tym świecie, a więc także zwierzęta, obwieszcza Bożą miłość i ma za zadanie uwielbienie Boga.

Obzęd błogosławieństwa zwierząt, jak każdy inny, zawiera uwielbienie Boga. To uwielbienie jest wyrazem wiary i ufności, która przyjmuje cały świat, łącznie ze zwierzętami, jako Boży dar, i odnosi je do Stwórcy, źródła i celu całej rzeczywistości.

Obzędy błogosławieństwa zwierząt, uwielbiając Boga - Stwórcę, jednocześnie oddają cześć Jezusowi Chrystusowi i wskazują na łączność całej ziemskiej rzeczywistości i okoliczności życia ludzkiego z męką, śmiercią i zmartwychwstaniem Chrystusa.

Chociaż zbawienie człowieka jest nierozzerwalnie związane z odkupieniem całego świata, niemniej ekonomia zbawcza, zapoczątkowana Starym Przymierzem i wypełniająca się w Kościele, cała skierowana jest ku człowiekowi.

Zgodnie z planem Opatrzności samego Stwórcy wiele zwierząt w pewien sposób uczestniczy w losach człowieka i towarzyszy mu w życiu. I tak zwierzęta zostały zachowane w arce przed wodami potopu, a następnie uczestniczyły w jakimś sensie w przymierzu, jakie Bóg zawarł z Noem⁷. Paschalny baranek przypominał ofiarę składaną na pamiątkę wyzwolenia narodu wybranego z niewoli egipskiej⁸. We wnętrzościach ryby przebywał Jonasz⁹. Kruki karmiły na pustyni Eliasza¹⁰. Na kartach Pisma Świętego Starego Testamentu spotykamy i

⁴ Por. Rdz 1,22-28.

⁵ Por. Ps 64,11.

⁶ Por. Rdz 1,29-30; Por. Mdr 9,1-2; Ps 8,7-9; G. Franco, *I diritti degli animali*, in *La Civiltà Cattolica*, I(1904), s. 403-414; 682-695.

⁷ Por. Rdz 9,9-10.

⁸ Por. Wj 12,3-14.

⁹ Por. Jon 2,1-11.

¹⁰ Por. 1 Krl 17,6; Zob. *Enciclopedia Cattolica*. Citta del Vaticano 1948, s. 1342-1346.

takie sytuacje, w których zwierzęta uczestniczyły w pokucie ludzi¹¹, i z całym stworzeniem brały udział w Odkupieniu dokonany przez Chrystusa Pana.

Według Pisma Świętego to wszystko, co Pan Bóg stworzył i co łaską swej opatrności utrzymuje na tym świecie, a więc także i zwierzęta¹², obwieszcza Boże błogosławieństwo i ma za zadanie Jego uwielbiać¹³.

Już w Księdze Rodzaju¹⁴ jest mowa o stworzeniu zwierząt wodnych i ptactwa w przestworzach. Przez potwory morskie rozumie Biblia np. wieloryba¹⁵, węża morskiego¹⁶, krokodyla¹⁷. Błogosławieństwo udzielone przez Boga tym stworzeniom odnosi się do siły rozrodczej, jaką zostały obdarzone¹⁸.

Wszystkie błogosławieństwa zwierząt i rzeczy stworzonych w pierwszej kolejności przynoszą cześć Panu Bogu, którego wielkość i świętość wysławiają. Z tej racji, że błogosławieństwa udzielają Bożych dobrodziejstw, odnoszą się także do ludzi, którymi Bóg rządzi i opiekuje się w swojej opatrności¹⁹.

Obrzęd błogosławieństwa zwierząt, jak każdy inny, zawiera uwielbienie Boga za obdarowanie świata w Jezusie Chrystusie i jednocześnie zawiera prośbę o Jego pomoc w codziennym życiu. To uwielbienie Stwórcy jest wyrazem wiary i ufności, która przyjmuje cały świat - a więc także i zwierzęta - jako stworzony przez Niego i odnosi cały istniejący wszechświat do Stwórcy jako źródła ostatecznego celu²⁰.

II. STRUKTURA BŁOGOSŁAWIENSTWA ZWIERZĄT WEDŁUG OBRZĘDÓW BŁOGOSŁAWIENSTWA Z 1984 ROKU

Obrzędy Błogosławieństw dostosowane do zwyczajów diecezji Polskich, w części II, w rozdziale 21 zawierają Obrzędy Błogosławieństwa zwierząt²¹. Obrzędy te mogą być sprawowane przez kapłana lub diakona, czy też przez osobę świecką, z zastosowaniem jednak przewidzianych czynności i formuł.

Jak podkreśla wprowadzenie teologiczne do tego obrzędu w numerze 723, zachowując zawsze strukturę i podstawowe elementy tego obrzędu, można wziąć

¹¹ Por. Jon 3,7.

¹² Por. Rdz 1,1.20-29.

¹³ Por. Dn 3,57-88; Ps 66(65),8; 103(102); 135; 1 Tm 4,4-5; Zob. *Obrzędy Błogosławieństw dostosowane do zwyczajów diecezji Polskich*, Katowice 1994 nr 7.

¹⁴ Rdz 1,1.20-29.

¹⁵ Por. Ps 148,7.

¹⁶ Por. Wj 7,9; Ps 91,13.

¹⁷ Por. Iz 51,9.

¹⁸ *Enciclopedia Cattolica*, s. 1342.

¹⁹ Por. Rdz 27,27; Wj 23,28; Pwt 7,13; 28,12; Hi 1,10; Ps 65(64); Jr 31,23.

²⁰ Por. M. Triacca, *Le benedizioni „invocative” in genere, e su „persone”*, W: *I sacramenti e le benedizioni*, T. 7, Genova 1989, s. 114-151.

²¹ Wydanie typiczne tej księgi: *De Benedictionibus*, jako część *Rituale Romanum*, ukazało się w 1984 roku.

z niego tylko pewne części w tym celu, aby dostosować go do konkretnych okoliczności. Sam obrzęd zawiera dwie formy: dłuższą nr 725 - 740 i krótszą nr 741- 744.

Obrzęd dłuższy błogosławieństwa zwierząt składa się z następujących części: część wstępna, czytanie Słowa Bożego, modlitwa błogosławieństwa, zakończenie obrzędu. Rytuał przewiduje dla obrzędu dłuższego liturgię słowa w pełnym kształcie, a więc czytanie (czytania) Słowa Bożego, psalm responsoryjny, przemówienie, milczenie, modlitwę powszechną (fakultatywnie - z proponowanych przez Księgę wezwań szafarz może wybrać te, które uzna za bardziej odpowiednie, lub dodać do nich inne, uwzględniające szczególne okoliczności). Obrzędy mówią także o znakach zewnętrznych stosowanych przy błogosławieństwach, które mają duże znaczenie: np. rozłożenie i złożenie rąk, znak krzyża, pokropienie wodą pobłogosławioną. Zależnie od okoliczności, szafarz kropi wodą święconą obecnych i zwierzęta.

Kiedy mamy do pobłogosławienia pojedyncze zwierzęta lub też błogosławieństwo zwierząt ma się odbyć w związku z innym obrzędem, można zastosować obrzęd krótszy, podany w Księdze Błogosławieństwa w nn. 741-744.

Obrzęd krótszy zawiera tylko wstęp, krótkie czytanie i modlitwę błogosławieństwa. Obrzęd (dłuższy lub krótszy) zależnie od okoliczności można zakończyć odpowiednim śpiewem.

ZAKOŃCZENIE

Przekonanie Kościoła, że i zwierzęta mają znaczenie dla człowieka dążącego do zbawienia, wyraża modlitwa błogosławieństwa zawarta w księdze Błogosławieństw:

*(...) niech te zwierzęta służą nam w codziennych potrzebach, abyśmy wspierani Twoją pomocą w obecnym życiu, z tym większą ufnością dążyli do życia wiecznego*²².

Zbawienie człowieka jest nierozdzielnie związane z odkupieniem świata. Obrzęd błogosławieństwa zwierząt mówi nam o tym, że całe stworzenie razem z człowiekiem chwali Stwórcę. Ten obrzęd wskazuje także na łączność całej ziemskiej rzeczywistości i okoliczności życia ludzkiego z męką, śmiercią i zmartwychwstaniem Chrystusa²³. Dlatego też powinno się podtrzymywać zwyczaj błogosławieństwa zwierząt, a tam, gdzie go nie ma, wprowadzić.

²² Księga Błogosławieństw nr 37.

²³ Por. KL 61; Zob. *Nuovo Dizionario di Liturgia*, Torino 1983, s. 169-170.

IL RITO DELLA BENEDIZIONE DEGLI ANIMALI

SOMMARIO

Una tra le migliori sintesi dei „dinamismi” propri della „benedizione”, di cui qui si vorrebbe dire diffusamente, é di sant’ Agostino, ed afferma: *L’anima nostra benedica il Signore, e Dio ci benedica. Quando Dio ci benedice, noi cresciamo; e quando noi benediciamo il Signore, noi ancora cresciamo: ambedue le realtà ci giovano. Precede la benedizione del Signore nei nostri riguardi, e segue - come logica conseguenza - che benediciamo il Signore.*

La benedizione cristiana, anche il rito della benedizione degli animali, in quanto preghiera fatta con il Cristo, anche se da una sigola persona, e da Cristo stesso tramutata in realtà specifica. Infatti in lui ogni preghiera e un rendere grazie al Padre. Anzi in Cristo i due movimenti della benedizione, la grazia che discende ed il ringraziamento che risale, sono ricapitolati, mentre dal cristiano sono impreziositi sempre in Cristo.

Benedire qualcuno, anche degli animali significa unirsi al Cristo, che é il Figlio Unigenito del Padre, il benedetto nel quale esite ogni comiacimento paterno. E nel Cristo il Padre ci benedice con ogni sorta di benedizione spirituale.

Benedire qualcuno (qualcosa) é sempre una confessio dei *mirabilia Dei*, della potenza, bontá, giustizia del Padre e, in Cristo, in virtù dello Spirito, un ringraziarlo per la sua generositá, per i suoi piani di magnanimitá, al di là del modo di considerare persone e realtà cosmiche proprio della mente umana.

Benedire e assumere i parametri della Trinitá e continuare a dire Gloria al Padre, al Figlio, allo Spirito Santo ora, nell’*hic et nunc*, come era nel principio e sará nei secoli futuri, quando verrá portato a completamento ogni benedizione.

In tutte le religioni naturali, sia primitive sia evolute, a talune specie animali o a particolari individui della specie é stato tributato un culto. L’origine di tale venerazione sta nel fatto che l’animale presenta speciali prerogative di forza, di destrezza, di sicuro istinto, di acutezza nei sensi della vista, udito, adorato, di infallibile orientamento: dati tutti che manifestano in esso, agli occhi dell primitivo, la presenza di una particolare potenza o forza che lo rendono degno di venerazione o che icutono terrore.

Per ciò che concerne l’arte cristiana é anzitutto l’autoritá della S. Scrittura che decide del valore simbolico ed allegorico dei singoli animali. Cosí per esempio l’agnello poté sostituire, come avviene dalla fine del sec. IV nei mosaici absidali delle basiliche paleocristiane o in sacrofagi d’età tardoromana, l’immagine del Salvatore, additato da s. Giovanni Battista come l’agnello di Dio che toglie i peccati del mondo. Cosí la colomba divenne, una volta per sempre, il simbolo dello Spirito Santo, che nel Nuovo Testamento compare, grazie alla semplicitá loro attestata dalla comparazione usata dal Salvatore.

Il rito nuovo della benedizione degli animali comprende i seguenti parti: introduzione, liturgia della Parola di Dio, preghiera della benedizione, conclusione. Nel libro si può trovare il rito breve e il rito lungo. Ogni rito si può finire con una canzone. Il rito breve comprende solo: introduzione, lettura breve, preghiera della benedizione.

Il rito delle Benedizioni in polacco come una parte del Rituale Romanum é uscito nel 1984.